

Bijeenkomst (prille) polarisatie in het jeugddomein

*Een sfeerimpressie vanuit de belevingswereld
van jeugdprofessionals*

Hoe herken je prille polarisatie onder jongeren en hoe ga je hiermee om? Om antwoord te krijgen op die vragen komen op donderdagochtend 27 november jongerenwerkers, jeugdhulpverleners, (wijk)agenten, andere professionals uit het jeugddomein en van gemeenten bijeen in De Loods in Rijswijk.

De bijeenkomst is georganiseerd door de Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS) en staat onder leiding van dagvoorzitters Farid Bouchlaghmi en Augusto de Campos Neto. De ESS brengt vandaag professionals bijeen om ervaringen te delen en te verkennen wat je kunt doen in situaties die uit de hand dreigen te lopen. Want wat begint bij een opmerking in een appgroep of een TikTok-filmpje, kan uitgroeien tot jongeren die ontsporen, verharden en geweld gebruiken.

Gif & Honing: de twee smaken van eerwraak

De bijeenkomst begint met een theatervoorstelling. In een donkere zaal vangt een smalle spotlight Nina-Elisa Euson en Soufiane Moussouli van theatergroep Gouden Bergen. In Gif & Honing vertellen zij over polarisatie, eerwraak en de dunne grens tussen geraakt zijn en handelen. De eerste scènes zijn speels en herkenbaar: even harder gas geven als iemand je rechts inhaalt, een appje bewust een paar minuten laten liggen omdat iemand dit ook bij jou deed... kleine menselijke reflexen waar zacht om wordt gelachen.

Maar de lach verstomt. De verhalen die volgen – een vrouw die jarenlang geen gehoor vindt terwijl zij wordt mishandeld, een zus die de verkrachter van haar zusje volgt nadat hij onterecht is vrijgesproken – leggen een andere spanning bloot. Wanneer de zus in een scène de rechter in de rechtbank toespreekt, wordt het misstijl. “Vraag me niet of ik spijt heb”, zegt ze. “Vraag me of ik kon leven met het alternatief.”

Soufiane laat vervolgens zien hoe hardnekkig onze beelden van eerwraak zijn, en hoe onjuist. Het is geen fenomeen uit één cultuur: voorbeelden uit motorclubs, woonwagenkampen en maffiaclans tonen het tegenovergestelde. “Het meest gemakkelijke frame is vaak het minst kloppend”, merkt hij op.

Ondertussen komt de online wereld het verhaal binnen: algoritmes die emoties voeden en filmpjes ‘pushen’ waarin stoerheid, eer en vergelding centraal staan. Van de vrouwonvriendelijke uitspraken van influencer Andrew Tate tot de tegenreactie in Beyoncé’s liedje Lemonade: jongeren worden er dagelijks door gevormd, vaak zonder dat ze het zelf doorhebben. Die voortdurende stroom aan prikkelende content kan onbewust bijdragen aan prille polarisatie.

Wanneer de acteurs vragen wie ooit aan wraak heeft gedacht of weet wat hun kind online doet, gaan handen aarzelend omhoog. Deelnemers benoemen dat de voorstelling precies laat zien wat prille polarisatie zo moeilijk te herkennen maakt: kleine gevoelens van ongelijkheid of onrecht die kunnen uitgroeien tot wij-zij-denken, zeker wanneer mensen zich niet gezien of gehoord voelen.

Verbinding zoeken met elkaar

Wanneer de lichten weer aangaan, nemen de dagvoorzitters het woord. Farid doet een oproep aan de deelnemers in de zaal: “Het tegengaan van polarisatie vraagt om verbinding. Zoek vandaag bewust iemand op die je nog niet kent en ga met elkaar het gesprek aan.”

Aan een statafel vertellen twee Halt-medewerkers uit Breda hoe herkenbaar die oproep voor hen is. Ze merken steeds vaker dat jongeren in wij-zij-denken schieten, zonder dat iemand het zo benoemt. “We hebben er meer mee te maken dan we doorhebben”, zegt een van hen. “Ik wil vandaag vooral begrijpen waar die prille fase begint, en wat wij daaraan voorafgaand nog kunnen doen.”

Een jongerenwerker uit Helmond ziet die omslag dagelijks. Voor de verkiezingen hoorde hij niemand over politiek. “En ineens ging het over witte jongens tegenover moslims”, zegt hij. “Twee weken eerder speelde dat helemaal niet. Dat moet ons echt wakker schudden.”

Ook bij de politie is die alertheid voelbaar. Een jeugdagent uit Alphen aan den Rijn ziet hoe jongeren soms uitspraken herhalen zonder dat duidelijk is wat ze zelf vinden. “Ik wil beter herkennen wanneer iemand iets echt meent, of gewoon met de groep meepraat.”

Dagvoorzitters Augusto de Campos Neto (links) en Farid Bouchlaghmi (rechts).

“Blijf nieuwsgierig. Echt in gesprek gaan doorbreekt vooroordelen, bij jongeren én bij jezelf.”

De panelleden: Cherinne Beart, Charlot Lugtigheid, Anke Visser en Hannes van de Ven

Echt in gesprek gaan doorbreekt vooroordelen

Die veelkleurige praktijkervaringen vormen de perfecte opmaat naar het panelgesprek dat daarop volgt. Charlot Lugtigheid, promovendus aan de Vrije Universiteit Amsterdam en onderzoeker Jeugd, Gezin en Samenleving op Avans Hogeschool, vertelt hoe sterk de buitenwereld doorwerkt in jongeren. “We moeten minder vragen wat er mis is met jongeren, en meer wat er misgaat in de samenleving.”

Cherinne Beart van jongeren centrum Dynamo ziet hoe online spanningen direct haar werk binnenkomen. “Je ziet 's avonds een filmpje en de volgende dag is het al een gespreksonderwerp in jouw jongeren centrum.” Tijdens de verkiezingsweken zag ze jongeren belanden in zowel extreemrechtse Telegramgroepen als progressieve tegenreacties. “Online meekijken is nodig, maar de echte gesprekken met jongeren moet je persoonlijk met ze houden.”

Hannes van de Ven van het Nationaal Jeugdinstuut (Nji) herkent dat professionals vaak achter de feiten aanlopen. “Je weet nooit precies wat jongeren online zien.” Daarom is een stevige vertrouwensband volgens hem cruciaal, zeker nu het wantrouwen tegen de overheid en andere organisaties groeit. “Veel jongeren vertrouwen de overheid niet, maar jullie wel. Dat maakt jullie relatie met hen zo waardevol.”

Anke Visser van de Nationale Jeugdraad (NJR) benadrukt dat de online-wereld niet alleen risico is. “Het is ook een plek waar jongeren verbinding vinden.” Ze nodigt professionals uit hun eigen aannames te onderzoeken. “Jongeren voelen feilloos aan of je écht luistert.”

Aan het einde vat Charlot samen: “Professionals zijn soms duizendingendoekjes, maar de vraagstukken zijn te complex om in je eentje op te lossen. Daarom is samenwerking zo belangrijk.” Anke vult aan: “Blijf nieuwsgierig. Echt in gesprek gaan doorbreekt vooroordelen, bij jongeren én bij jezelf.”

“Polarisatie begint zelden met een botsing. Het start bij ‘wij hier’ en ‘zij daar’. En als mensen elkaar vervolgens niet meer opzoeken, versnelt het polarisatieproces alleen maar.”

Bob Noldus en Martin Šarov van Inluzio bespreken de sentimenten die bijdragen aan prille polarisatie.

Sentimenten die bijdragen aan prille polarisatie

Na het panel verspreiden de deelnemers zich over de workshops: van basiskennis polarisatie en online dynamieken tot het professioneel omgaan met grensoverschrijdende uitspraken. In de workshop ‘Sentimenten die bijdragen aan prille polarisatie’ van Bob Noldus en Martin Šarov van Inluzio en Mirelle Lenting-Rahamal van ESS, wordt meteen duidelijk hoe ingewikkeld het thema is. Mirelle legt uit: “Polarisatie begint zelden met een botsing. Het start bij ‘wij hier’ en ‘zij daar’. En als mensen elkaar vervolgens niet meer opzoeken, versnelt het polarisatieproces alleen maar.”

Bob vertelt hoe jongeren snel kunnen worden meegetrokken. Tijdens de avondklokrellen in tijden van de coronapandemie liep een kleine kern voorop, gevolgd door een grotere groep meelopers. “Als we iedereen extremistisch hadden genoemd, hadden we hen in een frame geduwd waar ze niet meer uitkomen.”

Een jongerenwerker uit de zaal vult aan: “Jongeren vragen waarom ik wél te vertrouwen ben. Dat voel je.” Mirelle benadrukt: “Wees duidelijk over wat je kunt en wat niet. En als iets groter is dan wat jij kunt dragen, gebruik de escalatieladder. Je staat er nóóit alleen voor.”

Lunchen op het netwerkplein

Dat niemand er alleen voorstaat, blijkt ook tijdens de lunch. De aula is omgetoverd tot netwerkplein, met posters vol vragen als “Ben ik zelf weleens onderdeel geweest van wij-zij denken?” en “Wat heb ik nodig om ermee om te gaan?” Professionals zoeken zichtbaar iemand op die ze nog niet kennen. Overal ontstaan kleine kringetjes waar ervaringen worden uitgewisseld.

Een jeugdboa uit Rijswijk merkt hoe de bijeenkomst haar eigen werkwijze opnieuw scherpstelt. “In de waan van de dag raak je sneller gewend aan polariserende uitspraken dan je doorhebt. Vandaag realiseer ik me weer: het is niet normaal, en we moeten blijven aangeven waar de grens ligt. En dat begint niet alleen bij jongeren, maar net zo goed bij ouders en scholen.”

Even verderop vertelt een programmamanager van Inluzio hoe deze dag haar helpt haar landelijke programmalijn sociale cohesie aan te scherpen. “Wat bedoelen we eigenlijk als we het over polarisatie hebben, welke factoren spelen mee en wat hebben professionals nodig? Op die vragen krijg ik dankzij deze bijeenkomst antwoord.”

Twee Halt-medewerkers uit Breda benadrukken hoe waardevol het is om te horen hoe collega-professionals vroege signalen van polarisatie duiden en bespreken. “Je leert niet alleen signalen beter herkennen, maar ook hoe je het gesprek opent. Dat maakt dat ik dit straks beter kan meenemen in gesprekken met jongeren én binnen ons team.”

Een wijkagent uit Delft ziet op het netwerkplein precies wat nodig is. “Je hebt de collectieve kracht van ons als professionals nodig. Als wij elkaar en elkaars rollen kennen, zijn de lijntjes korter zodra er iets speelt.”

“Je hebt de collectieve kracht van ons als professionals nodig. Als wij elkaar en elkaars rollen kennen, zijn de lijntjes korter zodra er iets speelt.”

Verskillende deelnemers zoeken elkaar op tijdens de lunch op het netwerkplein.

Veerkrachtig opgroeien in een meerstemmige leefwereld

Na de lunch neemt Dr. Evelien Nijland-Rauwerdink, lector Jeugd en Samenleving en voormalig straatpedagoog, de zaal mee in de dynamische leefwereld van jongeren. Zij groeien volgens haar op in een web van opvoeders: ouders en familie, burens, sportcoaches en muziekdocenten, maar ook influencers, leraren, jeugdhulp, leerplicht, agenten en jeugdboa's. "Tot hun achttiende hebben jongeren nauwelijks regie over wie allemaal iets van hen wil", zegt ze. "Stel je voor dat er ineens vijftien professionals om je heen staan. Dat voelt benauwend, niet ondersteunend."

Evelien maakt duidelijk dat echte veerkracht ontstaat in warme, nieuwsgierige en wederkerige relaties. In de wetenschap heet dat alliantievorming: oprechte interesse in wie de jongere is. "Aanpak ontstaat in de relatie, niet vanuit beleid. Jongeren ervaren vaak dat er óver hen wordt gesproken. De kunst is dat je mét hen spreekt en hun stem serieus neemt."

Tegelijk ziet ze hoe gefragmenteerd het systeem is waarin professionals moeten werken: hoge werkdruk, strak gestelde kaders en een machtspositie waar jongeren doorgaans weinig vertrouwen in hebben. "Veel professionals weten precies wat er nodig is, maar moeten voor echte verandering buiten de gebaande paden gaan", zegt ze. "Dat vraagt moed én het besef dat je dat niet alleen hoeft te doen."

"We vergeten snel wat eerder al geprobeerd is", vertelt ze. "En juist dat collectieve geheugen hebben jongeren nodig: alleen als wij als professionals vasthouden wat wérkt en wat níet werkt, kunnen we samen langer en meer op dezelfde manier naast hen blijven staan."

Hicham Argani vertelt over de bondgenotenmethodiek van de politie.

Vertrouwen winnen in rustige tijden

Waar Evelien pleit voor duurzame, stabiele relaties met jongeren, laat de politie zien hoe diezelfde continuïteit in de wijk het verschil maakt wanneer spanningen oplopen. In een van de laatste workshops van de dag laat Hicham Argani, eenheidscoördinator van het Netwerk Divers Vakmanschap en het bondgenotenprogramma, zien hoe de politie in rustige tijden investeert in duurzame relaties met sleutelfiguren zoals geestelijk leiders, conciërges, sportcoaches en lokale ondernemers. Die relaties vormen een basis van vertrouwen die overeind blijft staan wanneer de gemoederen oplopen. "Als je elkaar pas opzoekt wanneer de gemoederen oplopen, ben je te laat", zegt hij.

De methodiek sluit direct aan bij de ervaring van een wijkagent uit de Schilderswijk. Wat hem vooral raakt, is de nadruk op aanwezigheid. "Als ik in uniform de wijk in ga, komen mensen vanzelf hun verhaal doen. Dan lijkt het alsof je een soort spreekuur draait. Dat zijn de momenten waarop je voelt wie je bondgenoten zijn. Die mensen kunnen echt het verschil maken."

De sessie bevestigt voor hem dat polarisatie nooit door één partij kan worden opgelost. "Je hebt elkaar nodig. Blijven communiceren, tijd nemen voor mensen en de juiste contacten onderhouden. Alleen dan kun je echt iets betekenen."

"Aanpak ontstaat in de relatie, niet vanuit beleid. Jongeren ervaren vaak dat er óver hen wordt gesproken. De kunst is dat je mét hen spreekt en hun stem serieus neemt."

Dr. Evelien Rauwerdink-Nijland spreekt de groep toe over hoe jongeren veerkrachtig opgroeien in een meerstemmige samenleving.

"Als je elkaar pas opzoekt wanneer de gemoederen oplopen, ben je te laat"

Niet enkel naar jongeren kijken, maar hen écht zien

Aan het einde van de middag spreekt Ismail Aghzanay de zaal toe. Zijn persoonlijke reis – van speciaal onderwijs naar de lerarenopleiding Engels – vormt de basis van zijn missie: jongeren verbinden, professionals inspireren en hardnekkige aannames doorbreken. “Er zit een wereld van verschil tussen naar jongeren kijken en jongeren écht zien”, vertelt Ismail. “Jongeren komen vaak pas los zodra iemand oprecht doorvraagt. Achter gedrag schuilt vaak een boodschap; soms zelfs een roep om hulp.”

Hij wijst op de verdwijnende nuance in het publieke debat en op jongeren die zich steeds vaker moeten aanpassen. “Jongeren kijken niet naar je functie, maar naar wie jij bent. Kijk je alleen naar hen, of zie je ze ook echt staan?” Vooroordelen vergelijkt hij met de automatische stand van een camera: handig, maar lang niet altijd scherp. Ismail pleit ervoor om beter te leren begrijpen wat de jongere bedoelt. “Als dat niet lukt, moeten we ons zorgen maken.”

Ismail laat zien hoe leefwerelden polarisatie kunnen versterken of juist dempen, en hoe professionals daarin een sleutelrol spelen door écht te luisteren. Zijn boodschap blijft hangen: jongeren hebben kaders nodig, geen redders. “Wees iemand die er is. Niet alles goedpraten, wél proberen te begrijpen. Eerst begrijpen, dan begrepen worden.” Een jongerenwerker uit Helmond vat het samen: “Je kunt jongeren niet corrigeren zonder te verbinden.” Een jeugdboa uit Rijswijk concludeert: “Ik moet me vaker afvragen of ik écht hoor wat jongeren zeggen, of wat ik verwacht te horen.”

“Er zit een wereld van verschil tussen naar jongeren kijken en jongeren écht zien”

Ismail Aghzanay vertelt hoe belangrijk het is om jongeren écht te zien.

Farid Bouchlaghmi en Maarten van Boekel op het podium tijdens de afsluiting.

Samen verder kijken dan vandaag

De dag eindigt met de creaties van een cartoonist, die tijdens de dag meekeek en -luisterde en zijn serie humoristische maar scherpe tekeningen toelicht. Ze vatten het thema van de dag treffend samen. Daarna richt ESS-afdelingshoofd Maarten van Boekel zich in zijn slotwoord tot de zaal: “De ervaringen die jullie vandaag hebben gedeeld zijn goud waard. Jullie staan midden in het krachtenveld van verandering, en juist jullie verhalen verdienen het om gehoord te worden.”

Maarten kondigt daarom aan een bijeenkomst te willen organiseren voor afdelingshoofden uit onder andere het sociaal domein, jeugd, veiligheid en onderwijs. Dit zijn de leidinggevenden die verantwoordelijk zijn voor beleid, teamsturing en de randvoorwaarden waar jeugdprofessionals dagelijks mee werken. Zijn motivatie is helder: “Als de verhalen van vandaag ook dáár worden gehoord, kunnen we samen werken aan betere ondersteuning en meer realistische randvoorwaarden voor jullie werk.”

Bij de uitgang ontvangen deelnemers de Polarisatie Verkenningkaart: een praktische handreiking om eerder en gericht met polarisatie aan de slag te gaan. Tijdens de afsluitende borrel klinkt in veel gesprekken door wat de dag heeft opgeleverd. “Ik ga naar huis met meer kennis én handvatten”, zegt een jongerenwerker uit Helmond. Een jeugdboa uit Rijswijk merkt op: “Vandaag realiseerde ik me opnieuw hoe belangrijk het is om niet alleen te praten, maar echt te horen wat jongeren zeggen, en wat ze juist níet zeggen.” Een wijkagent uit Delft neemt vooral mee hoe belangrijk het is dat professionals elkaar blijven vinden en kennis delen. “We kunnen niet alles voorkomen, maar als we beter weten wat er speelt en elkaar sneller weten te vinden, kunnen we samen voorkomen dat situaties verergeren.”

De ESS bedankt alle deelnemers voor hun openheid en waardevolle inzichten. Deze sfeerimpressie vangt wat we samen hebben gedeeld, maar het gesprek stopt hier niet. Wil je verder praten over prille polarisatie, of samen verkennen wat jouw organisatie nodig heeft? Mail ons via ess@szw.nl. We denken graag met je mee.